Első évfolyam. 1875. 46. szám.

Felelős szerkesztő:
HALÁSZ IMRE.
Szerkesztőségi iroda:
Franklin-Társulat épületében (egyetem-utcza 4).

Kéziratok vissza nem küldetnek.
A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőséghez intézendők.
Szétküldés körüli panaszok a szerkesztőségnek küldendők be.

ESTI KIADÁS.

KÖZÉRDEK

POLITIKAI NAPILAP.

Budapest, hétfő, február 15.

Kiadótulajdonos:
HALÁSZ IMRE.
Kiadóhivatal:
Franklin-Társulat épületében (egyetem-utcza 4.)

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK:
helyben és vidékre { Egy évre . . 20 frt / Félévre . . 10 „ | Negyedévre . . 5.— frt. / Egy hóra . . . 1.80
Egy szám ára 6 krajczár o. é.
Hirdetések a kiadóhivatal által árjegyzék szerint számittatnak

A
KÖZÉRDEK
előfizetési ára:

Egy hóra	1 frt 80 kr.
Negyedévre . . .	5 „ — „
Félévre	10 „ — „
Egy évre	20 „ — „

Gyüjtőknek minden tiz példányra egy tiszteletpéldány jár.

Budapest, február 15.

Bécsben most Magyarország sorsára nézve nagyfontosságu tárgyalások folynak. Tisza Kálmán Bécsbe hivatott, hova ma reggel el is utazott. A tárgyalásokat tehát első sorban vele kezdi meg ő felsége megbizásából Bittó István.

Olvasóink tudják már lapunk tegnapi számából, hogy a korona el van határozva a jelenlegi cabinet lemondását nem fogadni el mindaddig, mig a Deák-pártnak és a balközépnek fusiója legalább is oly positiv bizonyossággal nem bir, hogy ennek alapján egy uj cabinetet lehet kinevezni, ugy, hogy legfölebb a fusiónak formai végrehajtásaelenne hátra. Egyelőre tehát nem cabinetalakitásról van szó; s mint irtuk, Bittó nem cabinetalakitással lőn megbizva; ő most a koronának oly bizalmi-férfia, ki a pártok és pártvezérek közti közvetitéssel van megbizva; kinek kötelességévé tétetett ő felségének jelentést tenni arról, hogy mely combinatió, mely pártalakulás volna az, mely ez időszerint **többségre** számithatna **és állandóság jellegével** birhatna? Az **ez iránybani tárgyalásokkal** lőn megbizva Bittó, **mint** az eddigi többségnek hivatalos képviselője; megbizatván egyszersmind, hogy a mondott irányban Tiszával tegye magát első sorban érintkezésbe. Bittó gróf Szapáry belügyminiszter utján közölte Tisza Kálmánnal ő felségének ezen elhatározását. A távirat Tisza Kálmán Bécsbe hivatása iránt, már szombaton estve megérkezett, de a chiffrekben hiba történvén, csak a tegnapi nap folyamában egészitethetett ki a távirat és volt közölhető Tisza Kálmánnal, kinek tegnap délután hosszabb értekezlete volt Ghyczy pénzügyminiszterrel.

Értesüléseink szerint a Tisza Kálmánnal kezdődő tárgyalásoknak czélja az, megállapitani a legközelebbi időkre az actiónak programmját; tisztázni határozottan és részletesen a legközelebbi teendőket ugy a belügyi, mint a pénzügyi kérdések tekintetében; a kérdéseknek ezen elvi oldala mellett tisztázni a személyi kérdéseket. Mely actiót tart Tisza Kálmán szükségesnek? Számithatni-e ezen actióban a balközép támogatására? — Kiegyenlithető-e ezen actió a Deák-párt álláspontjával? Valószinü-e, hogy e programm köré a Deák-pártból s a balközépből annyian csoportosuljanak, hogy egy compact és erős többség keletkezzék? És kik lennének azon férfiak, kik ha kormányra hivatnak, erélyes actiót lennének képesek kifejteni és a többségnek odaadó és határozott támogatására számithatnának?

Ezek körülbelül azon kérdések, melyekre nézve Bittónak most, mint a korona bizalmi emberének, Tisza Kálmánnal tisztába kellend jönnie. Mit fog mindezekre Tisza válaszolni, részleteiben minő lesz az a politika, mely ez ideig csak negativ volt, de melynek most ki kell lépnie a cselekvés terére, és mi Tisza Kálmánnak nézete a pártokra és az azokat alkotó emberekre nézve — ez ma még az ő legbensőbb titka. S csak ha Tisza nyilatkozott, következik Bittó feladatának második része, ha lehet, s a mennyiben lehet, egyesülést hozni létre Tisza és a Deák-párt közt. S ha e tekintetben is tisztult a helyzet, tisztultak a felfogások, ha egy uj cabinet alakithatásának sikerült egy positiv alapot teremteni, csak akkor kövekeznék az uj cabinet kinevezése és ezzel a fusiónak formai végrehajtása.

Több oldalról vett összhangzó értesüléseink szerint, ha Tisza Kálmánnal nem sikerül az, a mi czéloztatik, t. i. egy compact többségre támaszkodható cabinetnek alkotása, a tárgyalások folytattatni fognak a magyar parlamentnek többi kiválóbb tagjaival és legközelebb b. Sennyeyvel. A korona csak többséggel rendelkező kormányt fogadhat el, ez az első szempont; a második szintén lényeges föltétel természetesen az, hogy az e többség által felölelt irány és programm a korona helyeslésével találkozzék. Bittó első sorban azzal lőn megbizva ő felsége által, constatálni azt, hogy vajjon a mostani viszonyok közt létesülhet-e oly kormány, melynek a parlamentben van többsége, oly többsége, melylyel kormányozni lehessen. Ez irányban kezdettek meg és fognak folytattatni a kisérletek és a tárgyalások.

Sikerülnek-e vagy sem? Vajjon eredményhez fognak-e vezetni? Oly kérdések, melyekre a választ a legközelebbi napok meghozzák.

Bécs, febr. 14. (Eredeti levél). Miután, mint ismeretes, a montenegrói fejedelem az Ignatieff tábornok által tett, a hatalmak által ajánlott s a nagyvezér által elfogadott inditványt a podgoriczai ügy kiegyenlitésére vonatkozólag nem találta kielégitőnek, uj alkudozásokba bocsátkozott a konstántinápolyi orosz nagykövetség a cettinjei kormánynyal, mialatt a többi hatalmak beváró álláspontot foglaltak el. Az eredmény az, hogy Ignatieff a fejedelem kivánatára néhány módositásra ráállt, mire a fejedelem a módus procedendit elfogadta. E szerint a vétkes montenegróiak fölött Montenegróban török bizottság hozzájárulása nélkül fog az itélet kimondatni. Igy tehát az egész ügy, legalább egyelőre és külsőleg, elintézettnek tekinthető.

Az „Epoca“ leleplzéseinek folytatását a „Vossische Ztg.“ legközelebbi száma hozza. A porosz kormánynak Mazzinihozintézett válaszából s Mazzininek 1867. november 28-ki leveléből érdekes részletet közöl, melyet holnapi lapunkban reproducálunk.

—

Az „Agence Havas“ azon közleménye, hogy a jelenlegi franczia miniszterium ismételt lemondása következtében Broglie herczeg fog Mac-Mahon által uj cabinet alakitásával megbizatni, nem lehet a valóságnak megfelelő. Már több izben kifejeztük azon nézetünket, hogy nem lehet uj miniszteriumot alakitani, a mig a senatus fölötti vita be nincs fejezve. — Az pedig, hogy épen Broglie-ra essék Mac-Mahon választása, azért nem valószinü, mert tudhatja a tábornagy, hogy a republicanus baloldal épen egy Broglie-cabinet állását nehezitené meg leginkább, tehát e választással azt mutatná Mac-Mahon, hogy az alkotmányos törvények ellen akar fellépni.

—

Midőn a porosz képviselőházban az önkormányzásnak a nyugati tartományokra való kiterjesztése felett szavaztak: nemcsak Eulenburg gróf belügyminiszter, hanem Bismarck felfogása szerint is vereséget szenvedett a kormány. A kormány eredetileg a nyugati tartományokat tekintetbe vette, azután Sybel sürgetésére kizárta, a képviselőházban pedig Eulenburg hevesen ellenezte Virchow azon inditványát, hogy a kerületi és tartományi rendtartás legalább a rajnai tartományra és Westfaliára kiterjesztessék. A ház 292 szavazattal 28 ellen megbuktatta Sybel és a kormány javaslatát. Eulenburg ministersége mindenesetre meg van ingatva.

Bismarck egy szléziai lap szerint nehány rajnai képviselővel beszélgetett a Virchow-féle javaslatról. E képviselők iparkodtak neki bebizonyitani, hogy a rajnai tartományok az önkormányzat által gyakorlati politikai tevékenységre fognak ösztönöztetni s ennek folytán az egyház-politikai küzdelmektől távol tartatni. Mit felelt e pontra a cancellár, nem ismeretes, de a rajnai képviselők azon állitására, hogy az ultramontánok szivóssága a közigazgatási főnökök határozatlan s erélytelen eljárásának tulajdonitandó, kik attól tartanak, hogy a porosz egyházpolitika még változhatik, kijelentette Bismarck, hogy az egyházpolitika nem változhatik, mert a császár nézetei e tekintetben változhatlanok, a koronaherczeg pedig e politikához még a császárnál is jobban ragaszkodik.

Az erdélyi románok ma tartják Gyulafehérvárott azon értekezletüket, — melynek czélja: meghatározni, hogy a románok mily álláspontot foglaljanak el a helyzettel a jövő választásokkal szemben. A mult hó 24-ki kisebbkörü román értekezlet eredményét tekintve, igen valószinünek tartjuk, hogy a mai értekezlet a határozott activitást proclamálandja.

—

A hiv. lap „az 1848-ik évi V. tvczikk 5. §. A) pontja némely tételeinek módositásáról“, „a nyilvános betegápolás költségeinek fedezéséről“ s végül „a főváros területén 1877. aug. 1-jéig épitendő házak adómentességéről“ szóló törvényeket teszi közzé.

—

A közlekedési miniszterium számos terve közül egyik azt czélozza a „Reform“ szerint, hogy a magyar keleti vaspálya a kassa-oderbergi, eperjes-tarnowi s az északi magyar államvasuttal a tiszai pályához csatlakozva, egy nagy vasut-csoportot képezzen, mely egyéb előnyei közt a magyar állam hitelén annyi csorbát ejtett „magyar keleti vasut“ elnevezést is kiküszöbölné a világból.

Az uj szerb külügyminiszter programmja és Magyarország.

Budapest, febr. 15.

A Belgrádból érkező összhangzó tudósitásokból kitünik a Szerbiában végbe ment cabinetválság jelentősége. A lelépett Csumics-miniszterium a Skupstinában csak ugy számithatott többségre, ha szemet hunyt volna a szláv agitátorok üzelmei előtt; ezt pedig nem tehette, miután Oroszországban nem talált pártfogóra, mint ez a hármas szövetség létrejötte előtt történni szokott. A Csumics-miniszterium lemondása után nem maradt egyéb hátra Milán herczegnek, mint vagy egy radicalis kormány, vagy pedig egy hivatalnok-miniszterium alkotása.

Az uj cabinet nem tartozik politikai párthoz, és a mi belpolitikáját illeti, nincs határozott szine. Feladata „a felizgatott politikai szenvedélyeket lecsillapitani, és igazságot szolgáltatni mindenkinek.“

Azonban a külpolitikára nézve határozott és világos programmja van az uj cabinetnek. Oly programm, melyet a jelenlegi európai helyzetből kifolyó nemzetközi viszonyokra alapitott; s mely még élesebben megjelöli Szerbia külpolitikáját, mint azt Marinovics tette.

Bogitsevits külügyminiszter, Milán herczeg rokona, Ausztria-Magyarországgal a legjobb szomszédi viszonyban akar élni; a Portával az egyetértést fennakarja tartani, és minden egyes nagyhatalom befolyását Szerbia belviszonyaira ki akarja zárni. Ezzel a külügyminiszter ama vádat, hogy Franczia ország befolyása Milánra nézve mérvadó, előre lehetetlenné igyekszik tenni.

A programm, mint ilyen, jobb nem lehet, most már csak az a kérdés, ha vajjon a szerb kormunynak lesz-e elég bátorsága, hogy annak minden pontját teljesitse. Igy először is nehezebb kivinni azt, hogy Ausztria-Magyarország és Szerbia közt valódi jó szomszédi viszony létezzék, mint egyelőre látszik.

A fennálló szerződések melyek a politikai bünösök kiadására vonatkoznak, nem adnak a magyar és a szerb kormánynak elég hatalmat arra, hogy a politikai üzelmeket még csirájukban elfojthassák.

A szláv izgatók a legmerészebb játékot üzhetik, miután à cheval foglalnak állást a magyar-szerb határon. Miletics hivei, ha működésüket zavarni kezdik, Szerbiába csapnak át; mig ellenben Milán herczeg ellenségei a magyar-szerb földön keresnek menhelyet. Ez a „chassée-croisée“ már évek óta tart és az izgatók büntetlenül nevetik a magyar és a szerb kormány erőlködéseit, hogy ezen üzelmeknek véget vessenek.

Ha az uj szerb külügyminiszter nem mondott egy puszta phrázist, midőn a jó baráti viszony fenntartását Ausztria-Magyarországgal, hangsulyozá, akkor akarnia is kell azon eszközök megszerzését, melyek által a jó viszony fenntartható lesz. E czélra először is a két kormánynak egyetértőleg meg kell változtatnia azon jelenlegi rendszabályokat, melyek a politikai bünösök kiadására és üldözésére vonatkoznak. — Szükséges, hogy valamint Szerbiának, ugy Magyarországnak is szabad lehessen, az üldözött politikai izgatókat az illető ország határán tul, a szomszéd országban is nyomozni és elfogni, még pedig saját erejével, ha másképen nem lehet. A szerb izgatók azért illannak mindig el, mert a municipális hatóságok félnek magukat kitenni az Omladina haragjának, s inkább elősegitik a bünös szökését, csakhogy szabaduljanak tőle; tehát az agitatorok ellen a központi kormány közegeinek kell szabad kezet engedni, ha azt akarjuk, hogy a politikai üzelmeknek a két ország határán véget vessünk.

A szerb külügyminiszter programmja után itélve nem lehet kétkedni, hogy a szerb kormány nem utasitaná vissza az osztrák-magyar kormány felszólitását, mely szerint az agitatiók megfékezése végett hathatós rendszabályokról kellene a két kormánynak egyetértőleg tanácskozni. S azért valószinü, hogy az osztrák-magyar kormány az erre vonatkozó felszólitást meg is fogja tenni.

A lapok a helyzetről.

Budapest, febr. 15.

A lapok mind a válsággal foglalkoznak.

A „P. Lloyd“ velünk egyértelemben szól a Deák-párt s a balközép fusiójának esélyeiről. A „P. Napló“ a fennforgó bonyodalom közepett még nem választott határozott irányt, s ugy látszik a „szabad kezet“ minden irányban biztositani igyekszik magának, midőn igy szól:

„Nagyon korai volna, ha ma azon irányban is akarnánk combinálni, hogy vajjon ki lesz a fusio alapján alakuló kormány elnöke; s hogy mily chanceai vannak a Sennyey-Tisza-Lónyay-triumviratusnak. Sok fog függni e részben Tisza magatartásától s a pénzügyi rendezés tárgyában elfoglalt álláspontjától.“

A triumviratus mellett küzdő lapokat a legutóbbi napok fejleményei nagy zavarba döntötték. Látva, hogy kedvencz eszméjök nem a legbiztosabb jövőnek nézhet elébe, kétségbeesnek; háborognak, fenyegetik a jövő kormányt és többséget, szomoru jövőt jósolnak a nemzetnek, s hogy senki ne mondhassa rájok, mintha a kibontakozásban politika actiót nem csináltak volna, jó tanácsokkal szolgálnak a koronának.

A „M. Politika“, daczára, hogy „biztos bécsi forrásból“ értesül arról, hogy teljesen alaptalan azon hir, mintha a Tisza-Sennyei-Lónyay combinatió kedvezőtlenül fogadtatnék, azzal ijesztgeti a gyönge idegzetü politikusokat, hogy a „nemzet közönyével az őt semmikép kielégiteni nem igérő alkotmányt maholnap el fogja ejteni“. Meg nem foghatjuk, miként gondolhat a „M. P.“ ily rémes jövőre, mikor a Sennyey-Tisza-Lónyay coalitiót Bécsben oly kedvezőleg fogadják!

Egyébiránt ajánljuk a „M. P.“ figyelmébe azon erős leczkét, melyet saját munkatársától, Drávai urtól azért kap, hogy Bittót és Ghyczyt pár nappal ezelőtt oly illoyalis módon gyanusitá. Drávai ugyanis a „M. Politiká“-ban ily felolvasást tart a „Magy. Politiká“-nak a politikai erkölcstanból:

„Az utczai csőcselék örülhet a jellemek megpiszkolási mesterségének; — de a valódi férfiu undorral fordul el ezen aljas üzelmektől. Azért én tisztelettel ismerem el a Bittó-Ghyczy cabinet érdemeit. — Ghyczy az agg férfiu nyugalmát, legszentebb törekvéseit hozta áldozatul a haza nehéz ügyeinek szolgálatára. És nincs a parlamentben egy méltányló szó ezen férfiu iránt! Nincs azon férfiu iránt, ki midőn az ellenzék élén állott, mérsékljője volt a föl-zendült szenvedélyeknek! ki férfias s hazafias szavaival első mutatta meg a közjogi oppositió sivár terét, ki előkészitője volt a jelen pártalakulásoknak, ki átvette a pénzügyek vezetését akkor, midőn erre senki se mert vállalkozni! A helyzet komoly, a kik diadal-mámorban ringatják magukat, ne feledjék, hogy azon nemzet vesztének indult, mely nem tudja becsülni jellemes fiait!

A „Reform“ is egy hajóban evez a M. P.-val; ő is a nemzeti végromlást hirdeti, mivel politikájának diadalára nem egész biztosan számithat:

„Mi pedig nem mondjuk az uralmon lévőnek, hogy: ôte toi que je m'y mette. Csak maradjanak, ha maradni tudnak u. m. a Ref. Senkinek sincs joga valakit a hatalomból eltávolitani, ha erre a nemzet vagy a király bizalmából hivatva nincs. De ezentul is, ugyan kinek lehetne ma egyebet tanácsolni jó lélekkel, minthogy huzza meg magát szép csendesen, ha teheti és örüljön, ha nem kénytelen a közügyekkel foglalkozni. Mert valóban rendkivüli hazafiság kell ahoz, hogy valaki ma a politikai küzdtéren maradjon, — kivéve ha a status quoban érdekelve van — midőn ott a tehetetlenség uralkodik s az erkölcs és becsület kérdésben forog.“

Valamennyiök közt legérdekesebb azonban a „Jelenkor“ mely jövőjét bomlani látván, azzal fenyegetődzik, hogy ha a balközép a Deák-párt zömével egyesülne, az esetre kész a hatalmas jobboldali ellenzék, mely „a traditionális baloldali ellenzékben, (azaz a 48-as függetlenségi pártban) természetszerü szövetségest találna“ Sic! tehát a „Jelenkor“ emberei Madarászszal is szivesen kezet fognak. Tudomásul vesszük; csak attól tartunk, hogy Madarászék büszkén utasitják vissza az odanyujtott jobbot. S a világ a szélsőségek fusionális fiascóját érné meg.

Az „Ellenőr“-ben következőket olvassuk:

„Jobboldali laptársaink bécsi táviratai és hirei szerint Bittó ur bizonyos közvetitő szerepre vállalkozott. Óhajtjuk, hogy e táviratok és hirek olyan alaptalanoknak bizonyuljanak, a milyeneknek tartja azokat mindenki, ha komolyan vette a válságot s nem tréfál Magyarország veszedelmeivel és érdekeivel. Mert hogy egy lemondott kabinet fejének közvetitő szereplését nem acceptálhatja sem az önérzet, sem a patriotismus a kérdésbe jöhető államférfiak részéről — bármely párthoz vagy párttöredékhez tartozzanak — azt kétségbe vonni nem lehet. Bittó ur maradhat kormányelnök, vagy nyerhet megbizást egy uj cabinet alakitására — ha ez nem sikerülne másoknak — de a közvetitő szereplést magára vállalni nagyon szerencsétlen ötlet, vagy a clique-uralom javithatlanságának legujabb bizonyitéka lenne. Bittó urral, mint kormányelnökkel, a parlamentben volt, vagy lenne helye a tanácskozásnak, de Bittó urnak, mint közvetitőnek nem ismerhetné el létjogát a komoly államférfiak közül senki. Ezek tartoznak felelni a királynak és értekezhetnek azzal. a ki cabi-

---

A MÁSOK PÉNZE.

REGÉNY.

Irta: **GABORIAU ÉMILE.**

Francziából forditotta: ZICHY CAMILLA

I. Az élő fabábok.

Szóval, igazat adott leányának.

És mégis, a husz évi rabszolgaság anynyira megtörte minden ellentállási erejét, hogy Costeclar ur szeme alatt, ki őt férjével fenyegeté, megzavarodott s alig tudá mily mentséget rebegjen.

Vendége felhasználva gyöngeségét, még jó félórára nyujtá ki látogatását, vagyis a szegény asszony kinzását.

Végre, midőn távozott, Favoralné leányához sietett.

Atyád és ő egyetértenek, szólt, az világos. Minek e küzdés? . . .

Gilberte kisasszony elhalványult, arczát sötét pir futá el. Az utolsó negyvennyolcz óra óta, hiába keresett menekülést e lehetetlen helyzetből s szellemét a legrosszabb eshetőségekre készité elő.

— Azt akarod hát, hogy szökjem az atyai házból? kiálta.

Favoral asszony kicsibe mult, hogy el nem ájult.

— Te megszöknél? . . . dadogá, te? . . .

— Igen, inkább, minthogy e férfi nejévé legyek!

— És hová menekülnél, szerencsétlen gyermek? és mivé lennél?

— Meg tudnám keresni mindennapi kenyeremet.

Favoral asszony szomoruan rázta fejét. A régi gyanu, mely egyszer már nyugtalanitá, ismét feléledt benne.

— Gilberte! Könyörge, nem vagyok-e többé legjobb barátnőd? nem fogod-e végre megmondani, mily forrásból merited erődet és határozottságodat?

S miután a fiatal lány hallgatott:

— Csak egyedül Isten tudja, mi lesz ebből! sóhajta a szegény asszony.

Semmi sem történt, mit előre ne lehetett volna látni.

Midőn Favoral ur ebédre haza jött, — szélvészként fütyölt már a lépcsőn is. Eleinte mindennemü szemrehányástól tartóztatta magát. Azonban az étkezés vége felé, a leggunyorosabb hangon, melylyel rendelkezett, leányához fordulva, szólt:

Ugy látszik, hogy az imént roszul érzéd magadat?

A fiatal leány bátran szeme közé nézett és határozott hangon felelt:

— Mindig ugy lesz, valahányszor Costeclar ur itt meg fog jelenni. Édes apám, hallja mit mondok? mindig!

De a Kölcsönös hitelbank pénztárnoka nem tartozott azon emberek közé, kiknek haragja csak gúnyban nyilvánul. Egyszerre felegyenesedett és dörgő hangon kiálta:

— Szentséges Istenemre mondom, kár igy játszani az én akaratommal, mert a mint itt vagytok, mindnyájatokat ugy összetörlek, mint e poharat . . .

És őrületes mozdulattal felkapá poharát és ugy vágta falhoz, hogy az ezer darabra tört.

Favoralné reszketett mint a nyárfalevél és székén ingadozni kezde.

— Jobb volna egy csapással megölni, szegényt, legalább kevesebbet szenvedne, mondá hidegen Gilberte kisasszony.

Favoral ur a leggyalázatosb szidalmakkal felelt. Dühe, melyet négy nap óta visszafojtott, végre felszabadult és őrült fenyegetésekben, szégyenteljes gyalázásban tört utat magának.

Arról beszélt, hogy kiteszi az utczára nejét és gyermekeit, vagy éhség által fogja megszelideniteni őket, vagy leányát a dologházba záratja.

Mig végre a kifejezéseket mind kimeritve s nem találva többé szót, mely örjöngő dühének megfeleljen, magánkivül kirohant, esküdve, hogy ő személyesen fogja elhozni Costeclar urat, s hogy akkor majd meglátják, mi lesz!

— Ám legyen, meglátjuk mi lesz, szólt Gilberte kisasszony.

Maxence, ki mozdulatlanul és a márványszobornál is halaványabban ült helyén, jelen volt e siralmas jelenet alatt. A józan ész intésére, leküzdé fel-fellobbanó indulatát. Megérté, hogy az első kimondott szóra, atyja egész dühe ő felé fordulna. És akkor, mi történnék? — A legirtózatosb drámák, melyek a fenyitő törvényszék előtt tárgyaltatnak, gyakran, nem birnak más eredettel.

— Nem, ez már elviselhetetlen, szólt végre halkan.

Még legkönnyelmübb életének idején is, Maxence mindig testvéri szeretettel csüggött nővérén. Azon nap óta, hol szemrehányó komolysággal szembe szállt vele, valóban, bámulá. Irigyelte kifogyhatatlan nyugodtságát, türelmes kitartását és ama szelid de szilárd erélyt, mely soha sem hagyá cserben.

— Légy türelemmel, szegény Gilbertem, szólt nővéréhez; remélem, már nincs messze a nap, midőn részben le fogom róhatni mindazt, mivel néked tartozom. A mióta eszemre tértél, nem vesztegettem el időmet. Hitelezőimmel értekeztem és rendezkedtem. Alkalmazást is találtak számomra, mely ugyan nem épen fényes, mely azonban mégis elég előnyös, hogy már kevés idő mulva téged és édes anyánkat nyugodt otthonnal kinálhassalak meg.

— De holnap, Maxence, holnap már, vágott szavába édes anyja fogja atyád Costeclar urat visszahozni. Mondta, és megis fogja tenni . . . . .

Meg is tevé csakugyan, és két óra táján, Favoral ur és pártfogoltja megérkeztek a Saint-Gilles-utczába ama fényes kétlovas fogaton, mely az egész szomszéd világot kiváncsi nyugtalanságba szokta ejteni.

Csakhogy Gilberte kisasszony el volt készülve rá. Lesben állt, s alig hallá meg az ismert gyors kocsigördülést, szobájába szaladt, percz alatt levetkezett, és lefeküdt.

S midőn atyja érte ment, tátott szájjal állt meg a küszöbön, nem tudva mi tévő legyen.

— Azonban meg fogsz jelenni a salonban, szólt tompa hangon.

— Igen, ha igy amint vagyok, elvisz oda, felelé a lány kihivó tekintettel, mert szavamra nem kelek fel innen.

Házassága óta, Favoral ur először találkozott házában a magáénál hajthatatlanabb akarattal és legyőzhetetlenebb makacssággal. Ez megzavarta; összeszoritott ökleivel fenyegeté leányát, azonban hiába keresett, nem talált módot, mely őt engedelmességre kényszeritheté. Kénytelen volt megadni magát — engedni . . . . .

— Ennek, mint a többinek, megadod az árát! szitkozódék visszavonultában.

— A világon semmitől sem félek, édes apám, felelé a fiatal leány.

Majdnem igaz volt e nagy mondása, annyira lelkesité bátorságát Marius de Trégars emléke.

Már kétszer hallott felőle signor Gismondo Pulci által, ki nem tudott eltelni dicséretével, ha egyszer beszélni kezdett uj tanitványáról, kinek eddig már két leczkét adott.

— Ez a világ legnemesebb embere, kiáltá ragyogó szemekkel az öreg maestro, és a legbátrabb, legjobb, legnagylelkübb és kivétel nélkül mindazon tehetségekkel fog birni, melyek isten teremtményét ékesithetik, ha a zene isteni müvészetére megtanitom. De nem is megvetésre méltó aranynyal kivánja ő nekem elismeresét bizonyitani. Neki egy második apa vagyok, és a gyermek bizalmával szokta magyarázgatni előttem munkálatait és vállalatait . . .

S igy, az öreg Pulci által, Gilberte kisasszony értésére jutott, hogy a hirlapi czikk jóformán egészen igaz volt, s hogy Trégars marquis és Marcolet ur fele haszonra szövetkeztek bizonyos uj találmányok kizsákmányolására, melyek már a közel jövőben tekintélyes nyereséget igértek.

— Pedig egyedül az én kedvemért rohan igy az üzletvilág zür-zavarába, ismétlé magának a fiatal leány, egyedül miattam lesz pénzsóvár és nyereségleső, mint maga, az a Marcolet.

És atyja legdurvább üldözései közepette, örült erélyének és merész tettének, melylyel egy ismeretlen kezére bizta egész jövendőbeli sorsát: Márius emléke menhelye, minden álmának lényege, reménye, ereje, szóval élete lett. Mariusra gondolt, ha anyja rajta kapá, midőn szemei a távolba merengtek és kérdezé: „Mire gondolsz?“ S minden lealázás után, melyet elviselt, képzelődése egy ujabb tehetséggel ruházá fel hősét, és kétségbeesettebb ragaszkodással karolá magához a kedves képet.

— Mily fájdalom volna reá nézve, ha megtudná az ostromállapotot, melyben élek! gondolá gyakran.

Ennélfogva vigyázott is, hogy Signor Pulci észre ne vegyen semmit, sőt jelenlétében mindig a legnyugodtabb kedélyt és legnyájasabb hangulatot negélyezé.

És pedig kinos nyugtalanság gyötöré a mióta atyjának egy uj, s csaknem hihetetlen átalakulását észlelé.

E szenvedélyes és rideg ember, ki avval hizelgett magának, hogy soha meg nem hajlott, ki ezerszer dicsekedett vele, hogy semmit sem felejtett el, semmit meg nem bocsájtott, e házi zsarnok, egyszerre elnézővé, engedékenynyé vált.

A Gilberte kisasszony által kigondolt cselt csak ugy említé meg, hogy jó izüt nevesen rajta, ügyes fogásnak nevezvén azt, mit ő, Favoral kiérdemelt.

Mert többször ismételt állitása szerint, keserüen megbánta az utolsó időkben tanusitott durvaságait.

Bevallá, hogy melegen ragaszkodott a Costeclar ur és leánya közti házassághoz, de beismeré azt is, hogy eddig mindent megtett, mi annak meghiusulását előmozdithatá.

Alázatosan kinyilatkoztatá, hogy várnia kellett volna, az időt és körülményeket hagyván működni, miután meg van győződve róla, hogy Costeclar ur kitünő tulajdonságai és kedves, szép kis leánya okos józansága mindent kivánsága szerint intéztek volna el! . . . . .

Ez édeskés nyájaskodás jobban elrémité Favoralnét minden dühös jelenetnél.

— Istenem! sóhajtá, mi vár reánk, mit tervel ismét?! . . . . .

(Folyt. köv.)

netalakitásra nyerne fejedelmi megbizást, de Bittó urnak, a lemondott cabinet fejének nem adhatnának — nézetünk szerint — más feleletet mint azt, hogy nem felelnek semmit."

Mi azt hiszszük, hogy az „Ellenőr"-nek ezen nem épen ildomos nyilatkozata nem Tisza Kálmán nézetét fejezi ki; nézetünk mellett szól az is, hogy Tisza Kálmán, mint értesülünk, ma Bécsbe utazott, mi bizonyára nem azért történt, hogy a Bittóval való érintkezéstől meneküljön.

A „P. Lloyd" fennt jelzett czikkéből következőket emeljük ki:

„A helyzet tisztázása dolgában minden attól függ, hogy, — s ez nem üres phrasis, — Tisza a helyzet magaslatán álljon. Mi természetesen nem vagyunk Tisza szándékaiba beavatva és ennélfogva nem tudhatjuk, mily álláspontot foglaland el a döntő kérdéssel szemben. De egyet kétségtelennek tartunk, hogy t. i. Tisza a magas czélt, mely felé törekedni kell, semmiféle kicsinyes indulat vagy alárendelt indok miatt nem fogja szem elől téveszteni.

Ezt ép ugy várjuk államférfiui belátásától és hazafiui kötelességérzetétől, mint az általa előidézett helyzet kényszeritő következményeitől. Bizonyos cselekedeteknél, ép ugy mint meredek magaslatokra kuszás alkalmával megállapodás, vagy hátramenetel lehetetlen, szükségkép végleteikig kell azokat keresztülvinni, és ha köszönetre méltó lépés, melyet Tisza tett, szintén oly természetü, hogy a tovább menetelt föltétlen szükséggé teszi. Az előbbi állásponthoz való visszatérésre senki sem gondolhat a baloldal tagjai közül, mert hiszen hazafias áldozatkészséggel elégették hajóikat; de megállapodás sem lehetséges, mert a két nagy párt elveinek azonossága miatt a baloldalnak parlamentaris különállása egészen indokolatlan és gyakorlatilag tarthatlan is. Ennélfogva egyáltalában nem hihetjük azt, mit a baloldal némely köreiben állitanak, hogy t. i. Tisza kormányba léptét azon feltételtől akarja függővé tenni, hogy neki jusson első sorban uralkodó szerep. Oly jelentőségü államférfiu, mint Tisza, nem uzsoráskodik tőkéjével, hanem a haza javára forditja mindenütt, hol a közjónak gyümölcsöt hozhat az. És ki kételkedhetik, hogy oly tehetség és oly tartalmas egyéniség mint Tiszáé minden állásban teljesen érvényesülhet és fog is érvényesülni? Oly jelentékeny férfiak, minő Tisza Kálmán, minden cabinetre rányomják bélyegök t, akár van rájok bizva annak formális vezérlete, akár nem. Tehát ily alárendelt tekintetek miatt nem fog a Tiszával folytatott alkudozás eredménytelen maradni; nyomatékos elvi eltérések pedig legalább oly mértékben nem uralkodnak, hogy kiegyenlitésök lehetetlen volna. A mi a belső reformkérdéseket illeti, a mai „Közérdek" helyesen emelte ki, hogy e tekintetben a Deák-párt és a baloldal között nincsenek differencziák, és mi ehhez hozzátennők még, hogy a tényleges kormányzásra felszólitott államférfiu a theoriákat egészen más szinben látja, mint az ellenzéki pártvezér. Mi tehát azon reményt tápláljuk, hogy Tisza azon művet, melyet oly sok várakozásra jogositnó kezdett meg, koronázni is hajlandó lesz. Ismételjük; a helyzet kulcsa Tisza kezében van, és reméljük, hogy e felelős állását oly bölcsen fogja felhasználni, a mily készséggel kezet nyujt neki a Deák-párt. Nehéz, válságos és elhatározó a jelen pillanat, s a kinek még magyaráznunk kellene jelentőségét, arra hiába pazarolnánk minden okoskodást. Pártok és személyek most roppant felelősség előtt állnak, melyet el kell vállalniok."

A bécsi lapok helyzetünkről.

A „N. Fr. Presse" igy szól: „Minél behatóbban vizsgáljuk az indokokat, minél élesebben veszszük szemügyre a helyzetet, a mint most alakult, annál kinosabb hatást gyakorol reánk az eldöntetlen ministerválság. Kérdezzük: hol vannak azon elemek, melyek most kormányra képes ministeriumot alkothatnak? A helyzet sokkal komolyabb, semhogy olcsó phrasissal lehessen elütni a dolgot. Az államjogi veszszőparipa elvetésével még semmi sincs elérve. Egy ujonnan alakitott ministerium nem vehet át rendezett közigazgatást, hanem az állam létkérdésével áll szemben. „Hogy fedezhető a deficzit?" Ez a kérdés, melyre azonnal concret feleletet kell adni!

A „Presse" irja: „A megmentés müve abban áll, hogy Bittó és Ghyczy bizassanak meg az uj cabinet alakitását, valamint azon pártcoalitióét, mely a cabinet erősebb támasza lenne, mint a minőt ők maguk a képviselőházban találtak, tevékenyen előmozditani. Bittó feladata, a magyar fővárosba érkezve, az erősitő csapat vezérével, Tiszával, esetleges cabinetbelépése végett alkudozást kezdeni, a megállapitandó programmról való nézeteivel, a többi a kormányra hivatott egyénekről való véleményével s az utóbbiak nézeteivel és véleményeivel is megismerkedni, azután minderről jelentést tenni. Ha az illető positiók elfogadhatóknak tekintetnének, ezzel a coalitionális cabinet megalakulásának kezdete megvolna; ellenkező esetben a felett kellene határozni, hogy a döntő pillanatban nem valósithatónak talált coalitió feladásával az eddigi parlamenti többség férfiaihoz kell-e ismét fordulni, vagy pedig más egyéneket cabinetalakitással megbizni. Ily lefolyású lehetne a válság, ha a számitásban irrationális mennyiségek nem fordulnának elő, és ha a jelen képviselőház nem oszolna oly sok coteriára, melyeknél az „ôte-toi, que je m' y mette" inkább jő tekintetbe, mint nagy politikai vezérelvek."

A „Fremdenblatt" igy nyilatkozik: „Minden most tehető lépésnek czélja csak az lehet, hogy az oly hirtelen és feltarthatlanul a helyzet urává lett fusióeszme gyakorlati kivihetőségéről minden irányban lehetőleg gyors bizonyosság szereztessék. E pillanatig nem történt egyéb, mint hogy a két párt mérvadó egyénei készeknek nyilatkoztak az előbbi ellentéteket feladni, és, miután az eddigi szétválás főoka, az államjogi ellenzéssel szemben elfoglalt állás, eltünt, egymás mellett, nem egymás ellen küzdve, kisérletet tenni. De államférfiui tapasztalás és emberi óvatosság egyaránt tanácsolják, hogy ily esetekben a legjobb akarattal se érjük be a véghezvitt tett helyett. Hol a pártszellem a kedélyeket oly sokáig idegenitette el egymástól, a pártélet minden nyilatkozatát oly mélyen hatotta át és oly kizárólag uralta, mint ezt a Deák-part és a Tisza körül csoportosult balcentrum viszonyai mutatták, ott lehetséges ugyan, hogy rendkivüli események az egyezkedés óhaját mindenki által érzett szükséggé fokozzák, mely vihar erejével utat tör magának: de a köz, mely ez óhajt a közös és egyetértő kormányzás alapjául megkivánt szerves összeolvadástól elválasztja, igen széles és nem egy nehézséggel biró, melyet a vágy miatt homályosan látó szem nem képes észrevenni. Tehát a magyar válság megoldása előtt mindenekelőtt az a kérdés döntendő el, hogy a két párt homogen egészszé olvasztása kivihető-e? Ez annak próbaköve, hogy a coalitionális cabinet azon tiszta arany-e, melynek az enthusiasticus magyar közvélemény kissé hamar hiresztelte."

Enquête-bizottsági ülés

az állami tüzkártérités tárgyában.

Budapest, febr. 15.

Tegnap a belügyministeriumban enquête-tanácskozmány tartatott azon kérdésben, nem lehetne-e az ingatlanoknál előforduló tüzkárokra nézve oly organisatiót létesiteni, hogy az ország területén létező minden épületre nézve életbe lépne a kényszerbiztositás oly módon, hogy az öszszes tüzkárok az állam által megtérittetnének, s viszont az e károk megtéritésére szükséges összegek, nemkülönben a nyilvános tüzkártéritési intézmény költségei az épületek birtokositól beszedendő dijak által fedeztetnének.

E tanácskozmányban részt vettek: a belügyministerium részéről Zeyk Károly államtitkár és Ribáry min. tanácsos, a többi ministeriumok részéről Molnár, Schnierer és Porutz osztálytanácsosok, Gyukics pénzügyi tanácsos s ezeken kivül több meghivott szakértő.

Az elnök Zeyk Károly államtitkár 10 órakor megnyitván az értekezletet, előadta a nyilvános tüzkártéritési eszme megvalósitására régebben tett kisérletek rövid történetét s felhivta a tagokat, hogy e fontos kérdésre nézve nézeteiket előadják.

Weisz Bernát F. az állami tüzkártéritési eszme fáradhatatlan apostola 25 év óta, részletesen elmondja e téren tett hoszszas fáradozásait, meleg szavakban kiemeli ujra, mint ezt röpiratában tevé, az eszme üdvös voltát s azt elfogadásra ajánlja.

Halász Imre óhajtotta volna, hogy a bizottság asztalán fekvő kérdőpontok a meghivott tagoknak megküldettek volna. Rögtönözve s általánosságban a kérdést eldönthetőnek nem tartja; egy szükebb bizottság kiküldését indítványozza, mely az egész kérdést a neki kiadandó hivatalos s egyéb megszerezhető adatok alapján tanulmányozván, erre nézve véleményes jelentését az értekezletnek előterjesztené.

Ribáry ministeri tanácsos elfogadja ezt, de ugy véli, hogy az általános tárgyalást azért rögtön meg lehetne kezdeni.

Keleti Károly nagy reformokat tart szükségeseknek a tüzbiztositás terén; kiemeli, hogy az államnak ez irányban okvetlenül kell valamit tenni; a tüzkárok az ingatlanokban évenként meghaladnak öt millió forintot; ha e bajon segitve lenne, a társadalom nem lenne kénytelen a károsultakat segélyezni, mint ez most gyakran történik.

Ribáry minist. tanácsos megemliti, hogy a kormány gyüjtött adatokat a tüzkárokra nézve egész 1873 végeig.

Keleti Károly előterjeszti ez adatokat főbb összegeikben, megjegyezvén, hogy az 1870-ki, 71-ki és 72-ki adatok még hiányosak, mert nem küldettek be pontosan, az 1873-ra vonatkozók azonban már megközelitik a valót, noha kissé még azon alól maradnak. A kormánynak beküldött adatok szerint volt Magyarországban (Erdélylyel együtt) 1870-ben 1436 tüzeset, ebből 295 gyujtogatás, 304 vigyázatlanság, 41 villám, 796 ismeretlen okok következtében keletkezett. A kár tett 2.770,000 forintot, biztositva volt 1.400,000 forintnyi érték.

1871-ben volt 1732 tüzeset, ezekből 338 gyujtogatás, 364 vigyázatlanság, 53 villám, 977 ismeretlen okok által idéztetett elő; a kár tett 3.700,000 frtot, biztositva volt 1 millió érték.

1872-ben előfordult 1948 tüzeset, a kár 6.300,000 frtot, a biztositott érték 1 millió 900,000 frtot tett.

Az 1873-ki már megközelitőleg teljes adatok szerint volt ez évben 3347 tüzeset, melyek közül 553 gyujtogatás, 658 vigyázatlanság, 60 villámütés, 2076 ismeretlen okok folytán keletkezett. Aldozatul esett 63 emberélet, 6542 házi állat, a kár 9 millió 700,000 frtot tett. Biztositva volt 5 millió 071,000 frtnyi érték, tényleg a társulatok által kifizettetett 2.500,000 frtnyi kártérités. Érdekes adat az is, hogy 1873-ban 1752 szekérfecskendő létezett az országban, — tehát körülbelől minden tizedik községre esik egy.

Lévay Henrik óhajtaná még a többi adatok előterjesztését is. Ilyenek volnának az adófizetésre vonatkozó kimutatások. Attól tart, hogy épen azon házaknál fordul elő legtöbb tüzeset, melyek az adót nem fizetik pontosan, s melyek ennélfogva alkalmasint a biztositási dijat sem fognák rendesen fizetni.

E kérdés felett hosszas vita fejlődött ki, melynek folyamában a pénzügyministerium képviselője kijelenti, hogy az egyes házakra vonatkozó adatok beszerzését lehetőnek nem tartja.

Halász Imre a tüzkártéritésnek az adókérdéssel való összeköttetésbe hozatalát a vita jelen stadiumában szükségesnek nem tartja. Habár az állami tüzkártérités eszméjét nemzetgazdasági, társadalmi és politikai okokból pártolja, azt véli, hogy annak elvagy el nemfogadása felett általánosságban határozni nem lehet, s előbb a technikai keresztülvihetőség iránt kell tisztába jönni. Annyit azonban előzetesen is kimondhatni vél, hogy a tüzkártéritési organisatió keresztülvitelét a mostani adóügyi s közigazgatási közegekre bizni nem lenne tanácsos, Akár az állam, akár a megyék vegyék ez ügyet kezökbe, az organisatiónak kereskedelmi elvek szerint kell történni.

Erre nézve szakértők által kidolgozandó részletes tervezetet tart szükségesnek, s azért ismételve egy szükebb bizottság kiküldését javasolja, mely véleményt adjon aziránt, technikailag keresztülvihető-e az állami tüzkártérités, s ha igen, dolgozzon ki ezirántrészletes tervezetet.

Kőrösi az előzetes kérdést, hogy t. i. történjék-e közhatósági uton valami a tüzkártérités tárgyában, eldöntöttnek nem tekinti s ennek eldöntését szükségesnek tartja, mielőtt az értekezlet a részletekre átmenne.

Zeyk K. államtitkár a bizottság kiküldése mellett van, de annak egész általánosságban óhajtana utasitást adni.

Hosszabb vita után a bizottságnak adandó utasitás felett, melyben Mandello, Keleti és Kőrösi urak vettek részt, elhatároztatik, hogy a bizottság egész általánosságban utasittatik a kérdés tanulmányozására. A bizottságba az elnök Weisz Bernát, Ribáry, Schnierer, Kőrösi, Osztrowszky és Galgóczy urakat jelölte ki.

Egyletek, intézetek.

A magyar irók és művészek társasága tegnap délután 3 órakor rendkivüli közgyülést tartott saját helyiségeiben, Szigligeti Ede elnök vezetése alatt. A közgyülés fontosabb tárgyai voltak: a számvizsgáló bizottság jelentése, a folyó évi budget megállapitása, alapszabályok megváltoztatása, inditványok. — A számvizsgáló bizottság beterjesztette jelentését, melyet a közgyülés hosszabb megvitatás után tudomásul vett; szóba hozatott a kezelés körül tapasztalt pazarlás, a mennyiben a napi czikkek sokkal drágábban vásároltattak, mint azok határozott bolti ára. E körülmény igen sok pénzt emésztett föl; a kinevezett gazdasági bizottság feladata lesz a kezelést szigoruan ellenőrizni. Odry Lehel igazgató bemutatta az ez évre előirányzott budgetet, mely pontonkint megvitattatván, helybehagyatott s miután a mult évről mintegy 2600 forintnyi tagsági dijhátralék mutatkozott, a pénztárnok utasittatott, hogy e hátralékot lehető gyorsan szedje be.

Nevezetesebb határozat a budgettárgyalásnál az volt, hogy a rendes tagok évidij kötelezettsége 36 frtról 24-re, s illetve havonkint 3 frtról 2 re szállittatott le; a vidéki tagok 12 frtnyi tagsági dija szintén leszállittatott s pedig 10 frtra. — Az alapszabályok változtatásai közül legnevezetesebb az, — hogy a választmány ezentul a tagok fölvételét (valamint netáni kirekesztését is) indokolni tartozik. — Inditványoztatott az is, hogy a házmesternek járó évi 180 frtnyi illeték töröltessék, s a tagok a kapunyitásért külön fizessenek, de ez inditvány szótöbbséggel elvettetett. Határozatba ment továbbá, hogy a társaság évenkint szépirodalmi emlényt ad ki, mely a társasági estélyeken felolvasandó müveket foglalandja magában. Az egyleti tagok száma jelenleg közel 300.

A budapesti rabsegélyző egylet igazgató választmánya tegnap délelőtt 11 órakor ülést tartott a megyeház 16 sz. helyiségében. Jelen voltak Podmaniczky Frigyes báró s Zádor elnökök; Tutschner, Havas, Tomasek, Oblath, Székely főügyész, dr. Kelemen, dr. Glück, Weiser, Staub Móricz s dr. Rózenberg. Folyóügyekül az előadók által segélyezésre ajánlott fegyenczek ügyei tárgyaltattak. Ezuttal 8 fegyencz részesült segélyezésben. Az egylet főként arra fektet sulyt, hogy a fegyenczek börtönükből kiszabadultukkor támaszt nyerjenek s a nem helybeli illetőségüeknek lehetővé tegye az illetőségi helyrei visszautazást; igy egy gyöngyös-pataji, egy zólyom-megyei (róniczi) s egy tasi illetőségü fegyencznek utiköltségét fedezi az egyl. hazáig; egy óbudai illetőségü fiatal (16 éves) fegyenczet pedig, ki fiatalsága daczára már ötödször állt a törvényszék előtt, egy dunai hajóra szegődtetik inasnak. Egy távirászt, ki hamisitás miatt lett elitélve s fogságából márczius, hó folytán szabadul, 20 forinttal segélyez az egylet, ajánló ügyész ruhával látandja el; egy jelen volt hirlapiró — Kompolthy Tivadar pedig ajánlatot tett, hogy az illető szállásáról gondoskodik. Egy szökött honvédet, ki ebbeli minősége miatt lett elitélve, 5 forinttal, egy volt kéményseprőt pedig népkonyhai ebédutalványokkal látandja el az egylet. Az egylet évi közgyülését márcziushó 7-én tartandja meg a megyeház tanácstermében; az ott felolvasandó titkári jelentés magyar és német nyelven határoztatott kinyomatni. Ujabban 160 tag jelentette be belépését az egyletbe, mely rövid fennállása óta is oly sok szép eredményt tud felmutatni.

A mérnök- s épitész-egylet tegnapelőtt, szombaton, este tartott ülésében Platzer Antal mérnök tartott felolvasást s ez alkalommal Michel Angelot mutatta be, mint mérnöki épitészt. Felolvasása elején lelkesedéssel emlékezett meg M. Angelo művészetéről s tevékenységét, buzgalmát, magasra törő szellemét élénk szinekkel ecsetelte. M. Angelo épitészeti műremekei közül kiemeli a Szt.-Péter templomának kupoláját Rómában s a világhirü Rialto féliv márványhidat Velenczében. Alighogy e hid elkészült, a török szultán meghivta őt Konstantinápolyba hasonló ajánlattal, de M. Angelo nem akart idegen érdekeknek szolgálni addig, mig hazájában szükség volt rá. Azonban neki is, mint minden nagy szellemnek, sok irigye volt s különösen valami Bramanto nevü épitész áskálódott ellene a pápánál, mi azt eredményezte, hogy M. Angelo kiesett II. Gyula pápa kegyéből s Flórenczbe menekült. — Flórencz akkor hadmüveletre készült, s csapatokat toborzottak mindenfelé. Ő felajánlotta szolgálatát a városnak s a város körül nagyszerü védmüveket szervezett, kifogástalan mérnöki tapintattal. De az irigység itt is feltámadt ellene; a kormányon gyanus szemmel kisérték munkálatait, s nem sokára száműzték. Müvészetének második korszaka ettől az időponttól kezdődik. Felolvasó erről más alkalommal fog szólani.

Irodalom.

Egy műtörténeti értekezés.

A régi müvészetek történetének mai tudományos állása. Irta Pasteiner Gyula. Budapest, 1875.

A régi müvészetek történetének mai tudományos állása: Pasteiner Gyula urnak több mütörténeti és kritikai czikke már évek előtt magára vonta a szakkörök figyelmét, s egy-két évre szóló állami ösztöndijat szerzett neki, melylyel bejárta Olasz- és Görögországot, s alaposan tanulmányozta az antik müvészetek történetét halhatatlan emlékeikben.

Első nagyobb tanulmánya e füzet, mely dicséretes oldalai mellett annak bizonyságát hozta, hogy Pasteiner ur is amaz örvény közelében mozog, melynek torka körül annyi fiatal tudós játszik a veszélylyel. Nem kerülhette ki, hogy igen nagy tárgyat ne öleljen föl; hogy legjobb szinben óhajtván bemutatni alaposságát, akaratán kivül fitogatónak ne lássék; hogy rendkivüli tömörségre törekedvén, sokszor homályos ne maradjon. Mindez azonban természetesen ép oly kevéssé gátolhat bennünket, hogy rendkivüli olvasottságát, alapos és sokoldalu készültségét, széles látkörét, szakjártasságát, önálló irányba törekvését el ne ismerjük és ki ne emeljük, mint nem gátolta a budapesti egyetem bölcsészeti kart, hogy e füzetke alapján a tudori koszorura érdemesitse.

A 46 lapra terjedő kis munka nem anynyira formába öntött, szerves egész, mint inkább érdekes eszmetöredékek lánczolata. Okoskodása különösen két fő irányba szakad, és semmiesetre sem méltatlan a figyelemre az a körülmény, hogy egyik irány sem a műtörténeti tudomány a régi, kitaposott utja. Egyik a római művészet jelentőségének meglehetősen elszigetelt hangsulyozása, másik a technika rendkivüli fontosságának kiemelése a művészetek történetében.

A német műtörténelmi tudományosság régi és elkeseredett harczát a görög művészet önállósága mellett és ellen ép oly meddőnek tartja Pastenier, mint azt a másik controversiát: vajjon a köztársaság vagy a monarchia termékenyitőbb talaj-e a művészetek virágzására? — Szerinte az ó-világ földjén az embert hiába óhajtjuk ellesni társadalmi és müvészeti civilisatiója első kezdeteiben. Az uj formák mindenütt csak egy régibb müveltség emlékeiből fejtettek ki a körülmények által. Már innen elveszti értékét a római müvészet eredetisége ellen gyakran hangoztatott kifogás. A görög szellem az egyenes vonalu épitészet netovábbját a Parthenon-ban testesité meg. E pontig nem jntott el a római soha; de tovább vitte a bámulatos eredményt annyiban, hogy az ivet, boltozatot és kupolát, mint jellemző, szerves tényezőt beilleszté az egyenes vonalu épitészetbe s találékonyságának, teremtő erejének a Pantheonban s Constantin templomában örök emléket emelt.

A rómaiak műérzékének s a műemlékek iránti kiméletének, — mely legpraegnansabbul a chryselephantin szobrokkal szemben tünt ki, — hosszabb és beható rajza után, Pasteiner ur következőkben foglalja össze értekezésének velejét: „A sokszor gunyolt római anyagiasság volt az, mely az épitészetben önálló müvészeti conceptióval lép elénk, mely először anyagilag tetemesen járul az attikai müvészeti felvirágozás lehetőségéhez; másodszor ezen attikai müvészet és egész közmüveltségnek utat nyit nyugotra és mindenekfölött maradandóságát biztositja; — harmadszor menedéket nyujt az élő müvészeknek és megmenti a korábbi műremekek nem csekély részét; — ugyanezen anyagias Rómában fejeződik be az ember ama nagy közmivelődési cyklusa, — melynek egyik müvészeti határkövét a thebai sphynxek, a másikat Dominitiánnak colossalis márvány-feje képezi. Róma müvészeti szükséglete gyüjtötte össze e közműveltségi cyklus műemlékeit a nagyszerü temetkezéshez, hogy azokat megőrizze a jövő nemzedékek számára. Először az olaszországi renaissance-kor használta fel ezen emlékeket müvészetileg; másodszor a legujabb kornak szolgáltak kiindulási pontul egy uj tudomány, a művészetek történetének megállapitásánál."

Ez uj tudomány feladataival és mai állásával foglalkozik a második rész, mely Winkeimannak erős rostálásán kezdődik. Az elméleti aesthetika rendszereket alkot, rombol és fejeket zavar. A gyakorlati ellenben, azaz a mükezelésen és a stil sajátságain alapuló művészeti szemlélet még alig bontakozott ki első kezdeteiből. Pasteiner ur határozottan az utóbbinak hive. Tagadván, hogy az ideál megelőzte volna a művészetet, főfontosságunak tartja a technika eredetét s fokozatos fejlődését kipuhatolni. Ha majd a technika története meg lesz irva, az anyagkezelés titkai s nehézségei alaposan felderitve s kimutatva, hogy „a munka közt született ideál küzdelme a holt kővel mennyire vette igénybe a művészeti tehetségek legnagyobb fokát": csak akkor fogjuk a művészetek igazi történetét birni.

Kiemeltük föntebb e kis füzet érdemeit és hiányait. Ohajtjuk, hogy Pasteiner urnak mielőbb alkalma legyen eszméit és tapasztalatait — a helyett, hogy nehány oldal Procrustes-ágyába szoritsa — könyvekben irni meg, szegény műtörténeti irodalmunk kivánatos gyarapodására.

B—y.

Ujdonságok.

Budapest, február 15.

Hivatalos. *Czimadományozások.* Ő Felsége a király Nagy Mihály lugosi olvasó-kanonoknak a b. szüzről nevezett almadi czimzetes apátságot, — Livin András lugosi székesegyházi őrkanonoknak pedig a Magyar- és Lengyelhon közötti uj apátság czimét dijmentesen adományozta.

Kinevezések. A kir. igazságügyminiszter a pécsi kir. törvényszékhez Zubanovics Béla törvszéki dijnokot telekkönyvi irnokká, — Fabiánics Gusztáv szombathelyi törvszéki telekkönyvi irnokot ugyanoda segédtelekkönyvvezetővé, — Lovák Ede nagykanizsai törvényszéki aljegyzőt ugyanoda jegyzővé, — Hám Benedek egri árvaszéki kiadót a pétervásári kir. járásbirósághoz végrehajtóvá, — Somogyi Kálmán edelényi kir. járásbirósági irnokot a miskolczi kir. járásbirósághoz, — László József gyulafejérvári törvszéki dijnokot az odavaló járásbirósághoz irnokká, — végre Bergl Lajos kir. adóhivatali gyakornokot a budapest-jobbparti kir. pénzügyigazgató VII. oszt. adótiszttévé kinevezte.

Áthelyezések. A kir. igazságügymin. Rozmanits Kálmán sárdi járásbirósági irnokot a pécsi törvszékhez, — Lőrinczi Károly etédi (parajdi) járásbirósági végrehajtót a székelyudvarhelyi járásbirósághoz helyezte át.

Megerősitett alapszabályok. A „Kun-Szent-Miklós vidéki takarékpénztár" alapszabályai a törvényes bemutatási záradékkal elláttattak a kereskedelemügyi miniszter által.

Pályázatok. A nagyszebeni pénzügyigazgatóság területén egy III. oszt. adótiszti állomás, — az erdődi kir. járásbiróságnál egy irnoki állomás, — a püspökladányi járásbiróságnál egy második végrehajtói állomás.

Ő felsége a királyné a budapesti angol kisasszonyok templomának kijavitására magánpénztárából 100 frtot adományozott.

Wahrmann Mór képviselő tegnap ebédet adott, melyen számos politikai notabilitás, ezek között Ghyczy, Tisza és báró Sennyey is jelen volt.

A jég, mint vaspálya talaj. Egy daluthi lap (Minnesota) egész komolysággal inditványozza, hogy Daluthtól a tengerszinén négyszász mértföldnyi uton vágányok rakassanak le vasuti közlekedés végett, melyek a jéghez lennének szegezendők. Az inditvány után következik az indokolás, mely ugy szól, hogy a jég aprilisig megbirja a legnagyobb terhet is, s akkor a sinek felszedhetők.

Magyarosodunk. A tiszavidéki vaspályatársaság tegnap igazgatótanácsi gyülést tartott. Felolvastatott a kir. vasuti felügyelőség rendelete, a melyben az igazgatóságnak tudtul adatik, miszerint a közlekedési miniszterium az idegen ajku vaspályatisztviselőknek a magyar nyelv megtanulására hat havi ujabb és végleges határidőt szabott. Ezen rendelet tudomásul vétetett s kiemeltetett, hogy a vaspálya belkezelési nyelve máris magyar s hogy az idegen ajku hivatalnokok tulnyomó része szorgalmasan tanulja a hivatalos nyelvet. Egyuttal megemlitjük, hogy a társulat szénszükségleteinek fedezésére benyujtott ajánlatok közül a salgótarjáni kőszénbánya társulaté fogadtatott el, mint legelőnyösebb, a zsilvölgyi és a karvinosztrani társulatok ajánlatainak ellenében. A szállitandó kőszén 600 ezer mázsát tesz.

Zubovits felül van mulva, azaz csak lesz, ha orosz tisztek megnyerik azon nagyszerü fogadást, melyről a „Gaulois" tesz emlitést. Többen fogadtak ugyanis, hogy huszonegy nap alatt Szent-Pétervárról Bécsbe lovagolnak azon feltételek mellett, mint Zubovits lovagolt, t. i. málha nélkül. A fogadás megnyerése annyira sem valószinü, mint a Zubovitsé volt. Az orosz tisztek egyedüli előnye, hogy jól ismerik az utat, mely Bécs felé vezet.

Szinházi játékrend. Ma, 15-kén, a Trónkereső, 16-kán Hugonották, Benza Ida asszonynyal, 17-kén III. Rikhard, 18-kán Romeo és Julia, Hauck Minnie k. a.-nyal, 19-kén A selyemárusnő, Scribetől, először, 20-kán Don Duan, Hauck k. a.-nyal, 21-én A falu roszsza, 22-kén A selyemárusnő, másodszor. — A budai játékrend ez: ma, 15-kén, az Alvajáró, 18-kán Csalódások, 20-kán Báró és bankár s Utóirat, 21-kén Nőuralom, 22-kén A fekete dominó, Hauck k. a.-nyal. — Jókainé asszony vendégjátékai igy vannak kitüzve: márcz. elsején Coriolán, 5-kén Macbeth, 8-án A messinai hölgy.

„Báró Imhof" talányos kilétéről eloszlottak a kételyek. Az ügyes, furfangos és szép fiatal ember törvénytelen fia egy laibachi nyugalmazott őrnagynak. Neve Brus Ferencz. Gymnasiumi tanulmányait többek istápolásával kezdte meg, s mivel tehetséges tanuló volt, már kora fiatalságában tekintélyes családoknál nevelősködött. 1867-ben nagyobb csin miatt consilium abeundit kapott, s mint kicsapott diák a Hartung-ezredbe állt önkénytesen. Innét azonban megszökött, s mint hadapród, hadnagy és báró csalta, a kit lehetett. Befogatván, mint szökevénya, tizenegy évi fogságra itéltetett, melyet Komáromban kell vala kiülnie. Két év után kegyelmet nyert. Ekkor Bécsbe ment s azzal kezdte szabadságát, hogy ismerőseit, kik az egyetemet látogatták, több száz forintig megcsalta. Elkérte leczkekönyveiket s zálogba tette. Mikor turpisságára rájöttek, már megszökött, és pedig Suppancs bölcsészethallgató bizonyitványaival, melyek alapján Kheyce bárónéhoz és szépségével annak szivéhez utat nyert. A többit már emlitők. Itt még csak azt hozzuk fel, hogy Suppancs, kinek bizonyitványait ellopta, pár évvel ezelőtt nyomtalanul eltünt.

Sonsogno, a „Capitale" volt szerkesztője meggyilkoltatásáról értesitettük már olvasóinkat. A gyilkos 3 napig megátalkodottan tagadta tettét. Azt mondta, hogy ő véletlenül került a szerkesztő szobájába. Későbben azonban mindent bevallott, csak azt nem, mi vezette a gonosz tettre, s kinek, vagy kiknek volt bérencze. Tizenhárom szurást ejtett a szerencsétlen szerkesztőn, melyekből hat halálos volt.

Gyémánt lakodalom Laborfalvi id. Berde Mózses és neje — ifj. Berde Mózsa több országgyülésen képviselő és volt belügyminiszteri osztálytanácsos szülői — f. évi febr. hó 9-én ülték meg Erdélyben hatvan éves boldog házasságuk évfordulóját. A már csaknem kilenczven éves házaspár kellő jó egészségnek örvend.

A legrendezettebb államháztartás ez idő szerint alighanem Svédországé, melynek 1874-ik évi pénzügyi eredménye $15\frac{1}{3}$ mill. korona tallérnyi fölösleget mutat. Államvasutak épitésére kötött kölcsönökön kivül egyéb adósság nem terheli a kincstárt, s maguk azon vasutak oly gazdaságosan, oly helyes irányban épitvék, hogy az ország gyér népessége daczára tavaly már a befektetett tőke 5%-át jövedelmezték.

Magyar ifjak külföldön. A müncheni műegyetem 1374 hallgatója között ez idő szerint száznegyvenöt magyar ifju van.

Czigány-bandáink kapósak. Egyik Párisból tér haza, a másik Londonban izgatja a nyugodt vérü angolt, a harmadik Amerikába készül; most meg arról értesülünk, hogy még Nyiregyháznak is csak olyan a milyen bandával kellett megelégedni a farsangon, mert Benczi Gyulát elszerződtették négy hóra Varsóba.

Hogy czifrább legyen a tél, tegnap még este tartós szélvihar és erős havazás boszantotta a járó-kelőket. A Duna jege a huzamos hidegben ismét összeálni készül s a balparton nehány ölnyire már áll is. A ma reggeli idő mindamellett nem jósol tartósságot a fagynak, mert derüs nap köszöntött be. Igy hát az árviz bizottság ujbóli szervezkedése is feleslegessé vált. Annál szükségesebb azonban ama bizottság erélyes működése, melynek kötelessége gondoskodni, hogy az emberek az ismét sikossá vált járdán nyakukat ki ne törtjék.

Halálozás. Várallyai Illucz Oláh János kir. itélő táblabiró f. hó 13-án élte 58. évében hosszas szenvedés után meghalt. Tegnap d. u. 3 órakor temették nagy részvét között. Béke hamvaira!

A porczellán festészetnek, mint a „M. P." irja, nálunk is sok barátja van, s számuk naponként szaporodik. Fischer kolozsvári műtermében épen most tanul br. Bánffy Ádám, s már régebben szép sikerrel dolgoznak a maguk mulatságára br. Bornemiszsza Ignáczné, br. Huszár Károlyné, Auben Fánni s mások. Eddig a kifestett porczellánokat kiégetni mindig külföldre kellett küldeni, — most Fischer mintaraktára Kolozsvártt eszközli a kiégetést.

Felfüggesztett járásorvos. Graner Dávid pestmegyei járási orvos ellen zsarolás és megvesztegetés miatt a legfőbb itélőszék is elrendelvén a bünfenyitő vizsgálatot, állomásától felfüggesztetett. Helyettesül dr. Földessy Józsefet nevezte ki a főispán.

Táviratok.

Hága, febr. 13. Egy asini hivatalos távirat szerint, e hó 4-én hat ellenséges pont veszteség nélkül bevétetett. Egy imám megöletett. A csapatok egészségi állapota kedvezőtlen.

Páris, febr. 13. (este) Mac-Mahon több tekintélylyel tanácskozik, különösen Broglie, Buffet és Depeyrerel. Mindazonáltal még eddig semmi határozott combinátió nem jött létre.

Triest, febr. 14. „Saturno" Lloyd-gőzös a kelet india-chinai postával délelőtt $7\frac{3}{4}$ órakor megérkezett.

Moszkva, febr. 15. A „Mosk. Ztg." szerint a tohozás legközelebb behatóbb munkálatba bocsátkozand a vallásfelekezetek ügyeit illetőleg és pedig a vallásszabadság elvei szerint. A boest-grajevoi pályaudvar épületei leégtek, az áruraktárak és podgyászhelyiségek megmentettek.

Bukarest, febr. 14. A tegnapi kamaraülésben az ellenzék megkisérlette a minisztérium megbuktatását, azáltal, hogy Vernes képviselő inditványt tett a kormány ellen rosszalást kifejezni, mivel ez a jövő kamaraválasztásokra hivatalos jelölteket állit fel. A vita nagyon élénk volt és azzal végződött, hogy a kamara 83 szóval 44 ellen a kormánynak bizalmat szavazott. Del Mazo y Gherardi spanyol küldött tegnap ide érkezett, azon czélból, hogy Károly herczegnek Alfons trónraléptét notificálja. A fejedelem a küldöttet ma ünnepélyesen fogadta.

Bécs, február 15. (Előbörze). Hitelrészvény 220.25. M. hitelrészv. 205.75. Lombard 133.50. Altal. épitő bank —.—. Magy. földhitel 72.50. Angol-osztrák 137.—. Államvasp. 288.—. Uniobank 103.50. Angol épitő bank 35.40. 1864-es 141.25. Szilárd.

Bécs, febr. 15. (Megnyitás.) Hitelrészv. 220.50. Magy. hitelrészv. 205.25. Angol-osztrák 137.25. Csöndes.

Nemzetgazdaság.

Értéktőzsde. *(Glatz, Holzwarth és Schubert budapesti és bécsi bankháztól.)*

Budapest, febr. 15-én. A mai előbörzén osztr. hitel 220.70—220.80. A déli börzén osztr. hitel eleinte 220.10, emelkedett 219.90, zárlat 220—220.10. Kötés előfordult angol-magyarra 15 frtjával. M. hitelre 204.70—205-ön. Magyar földhitel 72.25—72.50, takarék és hitel $51\frac{7}{8}$—$51\frac{3}{4}$, fővárosi takarékpénztár 153.50. Iparértékek közül Erzsébet gőzmalom 115-ig, serteshizlaló 150, Athenaeum 248, gyapjumosó 103, Spodium 173-on, keresett kötés nélkül. Ellenben Luiza-gözm. 107-en Viktoria 79 kináltattak. Nagyon kevés volt az üzlet.

—

A latin államok érczpénzconventiója. Az értekezletek, melyek ez érdemben Párisban tartattak, be vannak fejezve. Elnök Dumas volt, az Institut tagja és Francziaország képviselője kinek ez utóbbi minőségben társai voltak Soubeyran, du Tilleul és Jager-Schmidt. Olaszországot Maliani és Reszmann, Belgiumot Jacobs és Melsbrok, Svájczot Kern és Feer-Herczog képviselték. Az értekezlet tagjai abban egyeztek meg, hogy a korlátozás, melynek az 1874-iki értekezleti határozatok az ezüst ötfrankosok verésére vonatkozólag az egyes államokat alávetették, 1875-ben is érvényes maradjon. Ennél fogva ezüst ötfrankost verethet: Francziaország 60, Olaszország 40, Belgium 12 és Svajcz 8 millió frank értékéig. Ezenkivül Olaszország azon kedvezményben részesült, hogy a régi olasz pénznemeknek decimalis pénzért való beváltása végett esetleg további 40 millió frankot verethessen. Ennélfogva azon további határozat hozatott hogy a többi 3 államnak is megadatott az engedmény $\frac{1}{4}$-del többet veretni, mint mennyi 1874-re engedélyeztetett, ugy hogy Francziaországnak 75, Olaszországnak 50, Svajcznak 10 és Belgiumnak 15 millió frankot szabad veretni.

—

A „Konsuli jelentések"-ből megjelent a második évfolyam XX. füzete s 1873. évi jelentéseket tartalmaz a következő helyekről: Lipcse. Funchal, S. Miguel, Lissabon, Setubal, Prisren, Buenos-Ayres és Trinidad di Cuba.

A „Budapesti Közlöny" hivatalos értesitőjéből.

Árverések: Kaposvártt márt. 9-én ifj. Sipos József ingatlanai 3140 frt. — Budapesten márt. 10-én Paulheim József gyárutczai háza 26203 frt, — febr. 25-én Fettich Jakab attilautczai (Tabán) házrésze 2733 frt. — Zilahon ápr. 28-án Dombi Elek házas telke 1500 frt. — Fejérvizen márt. 9-én Bágya Ábrahám ingatlanai 1094 frt. — Kabcsán ápr. 3-án Bagó János és társai ingatlanai 2474 frt. — Nedeczen márt. 6-án Marsovszky Győző ingatlanai 9562 forint.

Csőd: Pogátsy és Neumann budapesti bej. czég ellen; bejel. május 10. 11. 12-én; id. perügyelő Posztoczky Lajos.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.